

մէկալ կողմէն լ'առէն լեռներով լ'առէն հետ . անհուն գօտի մը , որ իր աժանմունքներովը կը տարածուի ինչպէս Պոլնիա , Սենկարիա , Շլեզիա , Սիլեզիա , Սաքսոնիա , և կ'երթայ իսկ զիցի հիւսիսային արեւմտեան գաւառներուն մէջ կը լմննայ , ուր Սիլեզիայ հետ կը միանայ : Լ'յս լեռանց լեռաւոր գեղեցկութիւնները ըստ պատւաճ տեղւոյն կը նկարագրենք :

ՍՈՎՈՐՈՒԹԻՒՆ

Կենաց Սրբազան Շարարը : — Շիկ-շանկ :

Չինացւոց կրօնական հանդէսներուն մէջ երեւելի է իրենց սրբազան հաւարուած շաբաթը , որ մեր Հոգիս ամուսն մէջ կ'իյնայ ու տասը օր կը տևէ :

Լ'առջին օրը Քայ-Եաթ կ'ըսուի , որ լ'առջնոց օրըսէլ է : Լ'յս հանդիսի վախճանն է յիշատակել թէ թուղենները հարդուս համար պատուական կերակուր ինն են . նոյն օրը ամենեւին մեղէն չեն ուտեր , և աւելի օրինապահները՝ նիստ ծով կը բռնեն : Իսկ նոյն օրուան արտաքին արարողութիւնն է աւելներն ու զանգակները մէջտեղէն վերցնել պահել :

Երկրորդ օրը Շա-Եաթ կ'ըսուի , որ սէլ է Շներու օր : Չինացւոց մէջ ներու վրայ զարմանալի սէր մը կայ . առանձին արուեստաւորներ ալ կան որ շանց համար դագաղ կը շինեն , որ երբ սատկին՝ փառաւոր հանդէսով մէջը դնեն թաղեն : Երեսն թէ իրենց մեծ իմաստուններէն մէկը շան մը ձեռքով աւազակներու ձեռքէն խալըսեր է եղեր . անոր համար է թերեւ , որ այսպիսի պատիւ տալէն վերջը՝ մեծ ախորժով ալ շան միսը կ'ուտեն Չինացիք :

Երրորդ օրը Խէ-Եաթ կ'ըսուի , այսինքն խոզերու օր : Խոզին մէկը ատենաօք մեծակշիւ ձեռագիր մը կրակէն ա-

զատելուն համար այս տօնախմբութիւնը հաստատուել է : Լ'յս օրս ամենեւին խոզի միս չեն կրնար ուտել , ուր որ տարին տասուերկու ամիս ցորեկուան ձաշերնին առանց խոզեղէնի չանցնիր : — Կապկի մը համար ալ կը պատմեն թէ եւրոպացւոյ մը քովէն մեծայարգ ձեռագիր մը դուրս հաներ է եղեր , ուսկից որ եւրոպացին 24 տաւեր գողցեր՝ ու անկից շիներ է Եւրոպիոյ լեզուաց այբուբենը : Լ'յս ստայօդ ու սգիտական առասպելէն կրնայ իմացուիլ թէ ինչ աստիճանի ունայնասէր ու պարծենկոտ են Չինացիք , և թէ ինչպիսի նուաստ համարմունք ունին նոյն իսկ եւրոպացի ազգաց վրան ալ : Իսկ կապկին վրան մեծ բաներ կը պատմեն Չինացիք . կ'ըսեն թէ կապկները մարդուս պէս կը բնան եղեր խօսիլ , բաւական է որ ուզենան : Իրաւ որ ցաւելու բան , որ դեռ օր մ'ալ չէ եղած՝ որ ասոնց ախորժը գայ ունեցած կարողութիւննին գործածելու : — Երբ տղայ մը ծաղիկ հանէ , ծնողքը մեծ փութով մը կը վազեն խոզ մը կը տանին մերձակայ տաճարներէն մէկը , ու մեծ ջերմեւանդութեամբ մը վրան խնամք կը տանին , կը պազեն , կը փայփայեն , և ուխտեր , նուէրներ կը խոստանան գարշելի կենդանւոյն : Չինացւոց աւելորդապաշտութեանցը չափ չկայ :

Չորրորդ օրուան Եա-Եաթ կ'ըսեն , որ Սիսարաց օր կը նշանակէ : Լ'յս օրուան տօնս Բա-Բա-Վէն-հա հովուին նուիրուած է , որ մեծ աղբատութեամբ ասրեր է եղեր . կերածը միայն խոտեղէն , ու ինքը ծառի կեղևէ հագուստներ հագնելով՝ ոչխարի բրդէն զգեստ շինելը մարդկանց սովորեցուցեր է :

Հինգերորդ օրը Նի-Եաթ , այսինքն Կովուց օր ըսուածն է : Կովուն մէկը կորսուած տղայ մը իր կաթովը կը մեծցնէ . տղան վերջէն Դա-Եաթի կամ իշխան ըլլալով՝ տաճար մը կը կանգնէ իր բարերար կենդանւոյն . ասկէց կը սկսի այս օրուանս խորին ջերմեւանդութիւնը : Չինացւոց մէջ մարդ կայ որ ամենեւին կովու միս բերանը չառ-

նուր . կան ալ որ քառասուն տարին ան-
ցընելէն ետե կով ուտելէ կը հրաժարին .
ինչու որ առանց ասոր՝ հոգինին փրկու-
թեան չկրնար եղեր հասնիլ : Կենաց
քառասներորդ տարին Չինացւոց դի-
մաց յարգելի է , որովհետեւ այն ատե-
նէն կը սկսին ընչացք՝ ձգել . յիսուն
տարին ալ որ հասնին՝ ալ մօրուքնին
կը թողուն :

Սեցերորդ օրը Մ-Ե-Կ-Կ'ըսուի , որ
է ըսել Չիու օր : Լյս հանդէսովս
կ'ուզեն իմացընել թէ ինչ մեծ ծա-
ռայութիւն կ'ընէ այս կենդանիս մարդ-
կանց : Օարմանք որ ասոր վրայ ալ
այլանդակ հրաշք մը չեն հնարած :

Իսկ եօթներորդ օրը մարդուս հա-
մար նուիրուած է , որն որ Ե-Ե-Կ' կը
կոչուի : Բ-Կ-Կ' անունով մէկը Չինաց
սովրեցուցեր է եղեր բրինձ , ցորեն ու
մանդէն կերակուրներ ուտել : Տաճար
մը նուիրած են իրեն . ու միայն կ'ըն-
ծայեն գինի , ջուր ու խոտեղէն :

Ութերորդ օրն ալ Բ-Կ-Կ' ընծայ-
ուած է , որ սովրեցուցեր է դարձեալ
թէ ինչպէս պէտք է հնտեղէններէն
օգտակար կերակուրներ շինել :

Իններորդ օրուանն ալ պատիւը նոյն
պէս Բ-Կ-Կ' նուիրուած է , զոր գիւ-
տից հայր կը սեպեն : Իսկ որ ինքը չըլ-
լար , Չինացիք բակլային , սիսեռին . . .
համը պիտի չառնուն եղեր : Լսոր յի-
շատակ

Տասներորդ օրն ալ կը կոչեն Ե-Ե-Կ' :
Չինացւոց որ նայինք՝ Բ-Կ-Կ' Սա-
թուսաղայի կեանքը անցուցեր է եղեր ,
ու Սողոմոնի ալ խելքը ունեցեր :

Լյս ազգին աւելորդապաշտութեց
գլխաւորներէն մէկն ալ աստղահամայնից
մեծ հաւատք մը ընծայելն է :

Լմէն մէկ պզտիկ բան մը պատահե-
լուն աստղահամայնից կը դիմեն . վասն զի
այնպէս կարծեն թէ աստեղք այնպիսի
ազդեցութիւն մը ունին , որով բոլոր
մարդկային կենաց ընթացքը կը կանո-
նաւորեն : Լմէն անգամուն որ աստղա-

հմայի մը խորհուրդ հարցընելու պիտի
ելլեն՝ նախ իրենց տանը աստուածնե-
րուն զոհ մը կը մատուցանեն : Տղայ մը
ծնանելուն պէս մէկէն առաջին բանը
աստղահամայ մը կանչելը կ'ըլլայ . կու գայ
ասիկայ կընայի , կը զննէ ու կը գուշակէ
տղուն ինչ ըլլալէքը և թէ երբ զինքը
պէտք է աշխարհք խոթել , և այլն և
այլն : Ըստ տներ ալ կան որ մասնաւոր
աստղահամայ մը կը պահեն . ու տղոց
կըթուածինը իրեն ձեռքը կը յանձնեն :
Իեծ հաւատքով ու յարգութեամբ
կ'ընդունին իրեն տուած խրատները .
վասն զի այնպէս կը հաւատան՝ թէ
Ընկ-շահ (աստղահամայն) հին մարգա-
րէական գրքերը կարդալու բանալի մը
ունի , որով որ անոնցմէ բոլոր աշխարհ-
քիս վրայի ըլլալքները կը տեսնէ ու
կ'իմանայ : Լսկէց կրնայ իմացուիլ որ
այս խաբէբաներուն արուեստը որչափ
բանուկ է ու մեծ շահու ալ դուռ .
վասն զի ազգին ընդհանուր թանձր
տգիտութեամբ՝ զբաղմունքնին ալ պա-
կաս չէ :

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Երկու ուժով մարդիկ :

Ուժի կողմանէ հռչակաւոր մարդ-
կանց մէջ մեծ անուն ունի Սուրբ Ստեփան
Պուֆլէ անունով մարդ մը , որ 1534^{ին}
ատեններն էր , և շատ ուժով ու դիւ-
րաշարժ էր մարմնով : Լսիկայ երբոր
երկու ոտքերը խաչաձև իրարու վրայ
կը դնէր , անկարելի կ'ըլլար զինքը կամ
առաջ և կամ քայլ մը ետե ձգել . դիւ-
րութեամբ մը ձիու պայտը՝ կը կոտորէր ,
և ցուլի պոչէն բռնելով՝ ուզած տեղը
կը քաշէր կը տանէր . ամենեւին առանց
նեղութեան կրնար ձի մը վերցընել և
ուսին վրայ տանիլ : Ըստ անգամ գրե-
խէն ինչուան ոտքը զէնք հագած՝ ա-
ռանց տեղ մը կը թռնելու ձիուն վրայ
կը ցատէր , և ոչ իսկ ոտքը ասպանդա-